

ПРАВОПИС СКЛАДНИХ ІМЕННИКІВ

за «Українським правописом»

2019 року

ПРАВОПИС ІМЕННИКІВ З ЧИСЛІВНИКОМ ПІВ

- Невідмінюваний числівник **пів** зі значенням *‘половина’* з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі **родового відмінка** однини пишемо окремо: *пів а́ркуша, пів відрá, пів годíни, пів лі́тра, пів мі́ста, пів о́строва, пів я́блука, пів я́щика,; пів Єврóпи, пів Кі́єва, пів Украї́ни*
- Якщо ж **пів** з наступним іменником у формі **називного відмінка** становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *півáркуш, південь, півза́хист, півко́ло, півку́ля, півлі́тра* (розм. *‘пляшка з горілкою або іншою випивкою ємністю 0,5 літра’*), *півмі́сяць, піво́стрів*

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 1) складноскорочені слова (мішані та складові аббревіатури) й похідні від них: адмінресурс, адмінреформа, академвідпустка, бухоблік, виконроб, держміто, держустанова, елітжитло, інвалюта, інофірма, інвестпроект, інформповідомлення, інформцентр, Кабмін, комбат, лісгосп, медперсонал, мультфільм, Нацбанк, нардєп, ощадкнижка, епідемситуація, профспілка, **Святвечір**, соцзабезпечення, соцстрах, спецзавдання, спецвіпуск, спортмайданчик, фармпрепарат; комбатівський, профспілковий, соцстрахівський

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 2) слова з першими регулярно вживаними іншомовними компонентами на голосний та приголосний: абро-, авіа-, авто- ('само', 'автоматичний'), агро-, аеро-, аква-, алко-, арт-, астро-, аудіо-, біо-, боди-, боді- (перед голосним), веб-, геліо-, гео-, гідро-, дендро-, екзо-, еко-, економ-, етно-, євро-, зоо-, ізо-, кібер-, мета-, метео-, моно-, мото-, нарко-, нео-, онко-, палео-, пан-, пара-, поп-, прес-, псевдо-, соціо-, теле-, фіто-, фолк- (фольк-), фоно-: авіарейс, автовідповідач, агробізнес, акватехніка, алкотест, артрінок, аудіоальбом, біоцикл, бодибілдінг, бодіарт, **вебсторінка**, геополітика, гідропарк, дендропарк, екопродукти, економклас, етногурт, євроремонт, кібермашіна, метеостанція, моновистава, наркобізнес, неомодерніст, онколікарня, параолімпієць, попмузика, попгурт, **пресконференція**, псевдонаука, соціосфера, телехроніка, фолкгурт, фолькмузика, фоновізація

РАЗОМ ПИШЕМО:

- **так само слова з питомими компонентами іно-** (іншо-, інако-), **лже-:** *іновірець, іншовірець, інакодúмець, іншодúмець; лжепрорóк, лжесвідок*
- **Примітка.** Якщо такі іншомовні компоненти приєднані до власного імені, то їх пишемо з дефісом: *пан-Єврóпа, псéвдо-Фáуст*

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 3) слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чогонебудь: архі-, архи-, бли́ц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-: архіскладні́й, архи́дия́кон, **бліцнові́ни, бли́цопі́тування**, гіперзвúк, гіперма́ркет, екстраклас, макромоле́кула, макроеконо́міка, максіо́дяг, мідіо́дяг, мікрооргані́зми, мікрохвúлі, мікрочасту́нка, мінібло́к, мінідúск, мінікомп'ю́тер, му́льтімільйонéр, нанокомп'ю́тер, наночасту́нки, полісахару́ди, полімотива́ція, **преміумклас**, суперма́ркет, супермоде́ль, супермо́дний, **топме́неджер**, топмоде́ль, ультразвúк, ультрамо́дний, **флешінтерв'ю**

РАЗОМ ПИШЕМО:

- **Примітка 1.** У компонентах **максі-**, **міді-** кінцевий **і** в позиції перед приголосним наступного слова не переходить в **и**: *максімо́да, максісу́кня, мідімо́да, мідіспідні́ця*
- **Примітка 2.** Компонент **топ-** із числівниками не поєднуваний

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 4) слова з першим іншомовним компонентом анти-, віце-, екс-, контр-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-: антивірус, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіонка, ексміністр, експрезидент, контрадмірал, контрудар, лейбгвардієць, лейбмédик, обермайстер, оберофіцér, оберлейтенáнт, оберпрокурóр, штабскапітáн, унтерофіцér

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 1) складні іменники, у яких поєднані за допомогою сполучного голосного звука дві основи, друга з яких — віддієслівного походження: водопі́й, водола́з, газогі́н, глибиномі́р, глинокóп, дроворúб, лісосплáв, ляльковóд, металорі́з, м'ясої́д, самохі́д, сінокі́с, солевáр, стрічкорі́з, тепловóз, трубоклáд, хлібодáр
- 2) складні іменники, утворені поєднанням прикметникової та іменникової основ за допомогою сполучного голосного звука: білокрívці, високогі́р'я, густолі́сся, дрібно́ліс, жовто́цвіт, синьо́цвіт, червононі́жка, чорно́зем, чорно́ліс, чорно́слив

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 3) складні іменники, утворені за допомогою сполучного голосного звука з двох іменникових основ: верболіз, газобалон, глинопісок, лісостеп, людинодень, льонолавсан, металопласт, носоріг, сталобетон, тоннокілометр, торфогній, шлакоблок), а також іменники, першою частиною яких є незмінна основа іншомовного походження на о, а: автомагістраль, агрокультура, велопробіг, відеофільм, дискомузика, кінозал, радіокомітет, стереоекран, фотосправа, єврорінок, нанодіагностика; медіалінгвістика

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 4) складні іменники, утворені з дієслова у формі другої особи однини наказового способу та іменника: горі́цвіт, зірві́голова, перекоті́поле, пройді́світ; Колі́вушко, Непі́йпиво, Перебі́йніс, Тягні́бік, Убі́йвовк (прізвища)
- 5) складні іменники, утворені з кількісного числівника у формі родового відмінка (для числівників *дев'яносто, сто* — називного), іменникової основи та суфікса: дванадцятито́нка, двохсотрі́ччя, дев'яностоп'ятирі́ччя, стоп'ятдесятирі́ччя, сторі́ччя, трьохсотп'ятдесятирі́ччя, шестиде́нка
- **Примітка.** Якщо такий числівник у складних іменниках означає дво-, тризначне число і записаний цифрами, то його приєднуємо до другої частини за допомогою дефіса: 750-рі́ччя, 900-рі́ччя

РАЗОМ ПИШЕМО:

- 6) Разом пишуться складні іменники з першою частиною **напів-, полу-:** напіваавтомáт, напівкúщ, напівлюдúна, напівмáвпа, напівпράвда, напівфабрикат; полúкіпок, полúмисок
- 7) складні іменники, утворені з трьох і більше **основ:** автомотогуртóк, світловодолікувáння, радіоспектрогеліографíя, термогідродина́міка

ПИШЕМО ЧЕРЕЗ ДЕФІС:

- 7) ініціальну аббревіатуру, написану великими або малими літерами, з будь-яким словом: *ВІЛ-інфэ́кція, ДНК-анáліз, ДНК-експертíза, ВІП-зáла, е-декларувáння, е-декларáція*
- 8) дві ініціальні аббревіатури, написані великими літерами: *ВІЛ-СНІД*
- 9) слова-терміни, до складу яких уходить літера алфавіту: *П-подібний, Т-подібний*
- 10) за традицією *карт-блáнш, стáтус-кво* та ін.

ПИШЕМО ЧЕРЕЗ ДЕФІС:

- 1) складні іменники, утворені з двох самостійних іменників без сполучного голосного звука
- У них відмінюємо або обидва іменники, або тільки другий. Обидва іменники відмінюємо, якщо вони означають:
  - а) спеціальність, професію, наукові звання: гінеко́лог-ендокринóлог, лікар-екóлог, магніто́лог-астронóм, худóжниця-карикатуру́стка, член-кореспондéнт
  - б) протилежні за змістом поняття: купівля-прóдаж, рóзтяг-стиск
  - в) казкових персонажів: Зáйчик-Побіга́йчик, Лисі́чка-Сестрі́чка, Цап- Відбува́йло
  - г) рослини: брат-і-сестра́

ПИШЕМО ЧЕРЕЗ ДЕФІС:

- 2) другий іменник складного слова відмінюємо, якщо перший:
- а) визначає певну прикмету чи особливість предмета, особи, явища, названих другим: **бізнес-план**, **бізнес-проєкт**, **блок-система**, **буй-тур**, **дизель-мотор**, **допінг-контроль**, **дур-зілля**, **жар-птиця**, **інтернет-видання**, **інтернет-послуга**, **козир-дівка**, **компакт-диск**, **крєкінг-процєс**, **піар-акція**, **піар-кампанія**, **розрив-трава**, **фан-клуб**, **фітнес-клуб**, **чар-зілля**
- б) є назвою літери грецького алфавіту, що лексикалізувалася: **альфа-промені**, **альфа-розпад**, **альфа-частінка**, **бєта-промені**, **бєта-розпад**, **бєта-частінка**, **дєльта-проміння**, **дєльта-функція**, **дєльта-частінка**

ПИШЕМО ЧЕРЕЗ ДЕФІС:

- в) разом із другим становить єдине найменування **військового звання, державної посади** (генерал-лейтенант, генерал-майор, прем'єр-міністр), **одиниці вимірювання чого-небудь** (кіловат-година, мегават-година), **узвичаєних музичних понять** (до-дієз, мі-бемоль, сі-бемоль, соль-дієз та ін.), **проміжних сторін світу** (норд-вєст, норд-ост), **деяких рослин** (сон-трава, ма́ти-й-ма́чуха)
- г) є невідмінюваним іменником іншомовного походження: **суші-бар, карао́ке-бар**

ПИШЕМО ЧЕРЕЗ ДЕФІС:

- 3) складні іменники, утворені з двох самостійних слів за допомогою сполучного голосного о: монго́ло-татáри, у́гро-фі́ни, А́встро-Угóрщина
- 4) першу частину складного слова (написану разом або з дефісом), за якою вжите слово з такою самою, як у першій, другою частиною: а́удіо- та відеопроду́кція, ку́лько- й роликопідши́пники, на́ціє- й державотві́рні процéси, ра́діо- й телеапарату́ра, те́пло- й гідроелектростáнції

Прикладка

- Між прикладкою та означуваним іменником ставимо дефіс або ж пишемо їх окремо, що залежить від їхнього значення та місця одне щодо одного
- **1. Дефіс ставимо:**
  - 1) якщо означальний (прикладковий) іменник ужито після означуваного іменника: вовк-жадню́га, дівчина-розумни́ця, земля-ма́ти, коза́к-характе́рник, краї́на-інвэ́стор, краї́на-кредито́р, мо́ва-джерело́, мо́ва-посере́дниця, о́чі-намисту́нки, хло́пець-патріо́т, хло́пчик-мізунчик, Украї́на-не́нька
  - 2) якщо означальним іменником є родова назва, ужита після іменника — видової назви: Дніпро́-ріка́, звіробі́й-трава́, Йо́рдан-річка́, Сапу́н-гора́

Дефіс ставимо:

- 3) якщо означуваний і означальний іменники можуть мінятися місцями, але означальну роль виконує другий іменник: дівчина-грузинка і грузинка-дівчина, учитель-фізик і фізик-учитель, художник-пейзажист і пейзажист-художник
- 4) якщо означальний іменник уходить до складу терміна, де він утратив своє значення, унаслідок чого постав складний іменник без сполучного звука: гриб-паразит, жук-короїд, заєць-біляк, заєць-русак, льон-довгунець, льон-кучерявець, льон-сирець

Дефіс не ставимо:

- 1) якщо означальний іменник ужито перед означуваним: **не́нька Україна**
- 2) якщо означальний іменник є видовою назвою щодо першого іменника — родової назви: **гора́ Сапу́н, держа́ва Україна, місто Ки́їв, ріка́ Дніпро́, село́ Мо́ринці, трава́ звіробі́й**